

ՍԱՏԹԵՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՔԱՐՈԶԸ ՀԱԲԱՏՔԻ ՅԱՏԿՈՒԹԻԲՆԵՐՈՒՄ
ՍԱՍԻՆ, ԱՅՆ ԽՕՍՔԻՆ ՍԱՍԻՆ, ՈՐ Կ'ԸՍԷ. «[ՈՎ ՈՐ ԻՍ ԱՅՍ ԽՕՍՔԵՐՍ
ԿԸ ԼՍԷ ՈՒ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԶԱՆՈՆՔ], ԿԸ ՆՍԱՆԻ ԻՍԱՍՏՈՒՆ ՍԱՐԴՈՒ ՍԸ,
[ՈՐ ԻՐ ՏՈՒՆԸ ԺԱՅՈՒ ՎՐԱՅ ՇԻՆԵՅ]»¹

Գիտելի է, թէ մեր Տէրը հաւատքը տասնհինգ բաներու կը նմանցնէ,
այսինքն՝

Նախ՝ շինութեան²;

Երկրորդ՝ գինիի³;

Երրորդ՝ հագուստի:

Չորրորդ՝ կրակի⁴;

Հինգերորդ՝ սերմերու⁵;

Վեցերորդ՝ մանանեխի հատիկի⁶;

Եօթներորդ՝ խմորի⁷;

Ութերորդ՝ արծաթի⁸;

Իններորդ՝ խաղողի որթատունկի⁹;

Տասներորդ՝ արքայի¹⁰;

Տասնմէկերորդ՝ հովիւի¹¹;

Տասներկրորդ՝ հարսանիքի¹²:

¹ Մատթ. է. 24:

² Տէս Մատթ. է. 24–29:

³ Տէս Մարկ. Բ. 22:

⁴ Տէս Ղուկ. ԺԲ. 49–53:

⁵ Տէս Մատթ. ԺԳ. 4:

⁶ Տէս Մատթ. ԺԷ. 19:

⁷ Տէս Մատթ. ԺԳ. 33:

⁸ Տէս Մատթ. ԻԵ. 15–28:

⁹ Տէս Մատթ. ԻԱ. 33: Առաջնորդուելով քարոզի յետագայ շարադրանքէն, այս թուարկումներուն մէջ նշուած նմանութիւնները համապատասխանեցուցած ենք քարոզի ընդարձակ բացատրուող թուարկումներուն մէջ նշուածներուն: Այսպէս՝ Ա. Գ. Դ. արքայութեան փխ. խաղողի որթատունկի (ծանօթագրութիւնը իսկ քահանայ Ղազարեանինն է):

¹⁰ Տէս Ղուկ. ԺԹ. 12: Ա. Գ. Դ. քանքարի փխ. արքայի (ծանօթագրութիւնը իսկ քահանայ Ղազարեանինն է):

¹¹ Տէս Մատթ. ԻԶ. 31: Ա. Գ. Դ. տունկի փխ. հովիւի (ծանօթագրութիւնը իսկ քահանայ Ղազարեանինն է):

¹² Տէս Մատթ. ԻԵ. 6: Ա. Գ. Դ. հովիւի փխ. հարսանիքի (ծանօթագրութիւնը իսկ քահանայ Ղազարեանինն է):

Տասներեքերորդ` քանքարի¹³։

Տասնչորրորդ` մարգարիտի¹⁴։

Տասնհինգերորդ` պահուած գանձի¹⁵։

Արդ, բազմաթիւ պատճառներով «շինութեան»¹⁶ կը նմանի։

Նախ` որովհետեւ շինութիւնը բազմաթիւ մասերէ ու կողմերէ կը հաւաքուի եւ մէկ տուն կ'ըլլայ. այդպէս ալ մենք բոլոր ազգերէն եւ բոլոր լեզուներէն կը հաւաքուինք եւ մէկ միտք կ'ըլլանք, որ է Աստուծոյ սուրբ խորանը։

Երկրորդ` քանի որ իւրաքանչիւր ոք, որ տուն կը շինէ, ո՛չ մէկ բան կ'արհամարհէ, այսինքն` փայտ, խոտ, եղէգ եւ շինութեան բոլոր նիւթերը. այդպէս ալ մենք հաւատքի շինութեան մէջ պէտք չէ ոչինչ արհամարհենք, այսինքն` առաքիլութիւնները, պահքերը, եւ այլն։

Երրորդ` որովհետեւ եթէ նիւթերէն մէկը արհամարհենք, հնարաւոր չէ տուն շինել. այդպէս ալ եթէ պահքը, ողորմութիւնը եւ այլնը արհամարհենք, հնարաւոր չէ մեր հաւատքի [տունը] շինել։

Չորրորդ` քանի որ իւրաքանչիւր ոք, որ տուն կը շինէ, հանգիստ չունենար մինչեւ չ'աւարտէ. այդպէս ալ մենք պէտք է պահքով եւ աղօթքով միշտ արթուն ըլլանք եւ յաւիտենական [մեր] յարկը շինենք։

Հինգերորդ` որովհետեւ իւրաքանչիւր ոք, որ փայտ ու եղէգ կը կրէ շինութեան համար, չի՛ր ամշնար եւ ամօթ չի՛ համարեր. այդպէս ալ մենք պէտք չէ ամօթ համարենք բոլոր առաքիլութիւնները` համարձակօրէն կատարելով զանոնք։

Վեցերորդ` քանի որ իւրաքանչիւր ոք, որ կը շինէ, ինքն իր համար կը շինէ եւ ո՛չ թէ ուրիշներու. այդպէս ալ մենք հաւատքի տունը մեզի համար կը շինենք եւ ո՛չ թէ ուրիշներու, ու ո՛չ ոք կը յափշտակէ զայն իմ ձեռքերէս. տակաւին, գովութիւն լսելու համար պէտք չէ ըլլայ միայն, որպէսզի միայն այդ վարձատրութիւնը չընդունինք։

Եօթներորդ` որովհետեւ ամուսն կը շինեն ու կը շտապեն, որպէսզի ձմեռը հասնելով շխափանէ [շինութիւնը]. այդպէս ալ մենք, այնքան ատեն որ ողջ ենք, ամուսն օրեր են եւ կրնանք հաւատքի [մեր տունը] շինել։ Իսկ

¹³ Մատթ. ԻԵ. 6։ Ա. Գ. Գ. հարսանիքի փխ. քանքարի (ծանօթագրութիւնը խաղ քահանայ Ղազարեանինն է)։

¹⁴ Տէս Մատթ. ԺԳ. 45։

¹⁵ Տէս Մատթ. ԺԳ. 44։

¹⁶ Տէս Մատթ. է. 24–29։

եթէ մահուան ձմեռը հասնի եւ այնտեղ ուզենք շինել՝ չէնք կրնար, քանի որ այնտեղ արժանի է Երկինքի Առքայութիւնը շինել:

Ութերորդ՝ որովհետեւ քարերը հաստատապէս կը դրուին հիմքերուն մէջ եւ անոնց վրայ կը բարձրանայ շինութիւնը. այդպէս ալ մենք պէտք է քարերով՝ ծանրագոյն առաքինութեամբ հաստատուինք եւ ապա անոր վրայ վայելչականները զարդարենք, ըստ այնմ. «Ես հիմքերուն մէջ անկիւնի քար մը կը դնեմ»¹⁷, եւ այլն:

Իններորդ՝ քանի որ նախ խորունկ կը փորեն եւ ապա քարը կը հաստատեն. այդպէս ալ մենք պէտք է մարմնական բոլոր խարդախութիւնները [մեղաւոր կիրքերը, չար ցանկութիւնները] եւ չարամիտ ջանքերը քանդենք եւ հոգեւորի դարձնենք, ու այնտեղ՝ անշարժ պահպանութեամբ հաստատենք հաւատքը:

Տասներորդ՝ որովհետեւ եթէ շինութեան ծախսին մէջ բան մը պակսի, գործի [տունի] տիրոջ մօտ կ'երթան ու կը խնդրեն անորմէ եւ ո՛չ թէ ուրիշի մը մօտ. այդպէս ալ մենք, պէտք է հարուստ Աստուծոյ՝ որ այս գործին [շինութեան] Տէրն է, մօտ ընթանանք, եւ եթէ մեր սէրը, ողորմութիւնը կամ ուրիշ բան պակաս է [քիչ է], Իր առատ ողորմութեան համաձայն կու տայ մեզի դիմելու Իր դռներուն եւ Իրմէ խնդրելու:

Երկրորդ, Տէրը Իր հաւատքը «գիւնի»¹⁸ կը նմանցնէ:

Այս եւս բազմաթիւ պատճառներով, ըստ այնմ. «Ո՛չ ոք նոր գիւնի հին տիկերու մէջ կը լեցնէ»¹⁹:

Նախ՝ որովհետեւ գիւնին երբ հնձանէն կ'ելլէ՝ նոր կը կոչուի. այդպէս ալ խաչի հնձանէն ետք Տիրոջ ուսմունքները հինէն աւելի նոր եղան, քանի որ հինը օրինակ էր, իսկ ասիկա ճշմարտապէս կատարուեցաւ:

Երկրորդ՝ որովհետեւ նոր գիւնին զօրաւոր է եւ բոլոր կողմերէն կ'եռայ. այդպէս ալ Աստուծոյ խօսքը ազդեցիկ ու զօրաւոր է եւ կը թափանցէ մինչեւ շունչը, օդն ու մարմնական ուղղութեան խորքը:

Երրորդ՝ քանի որ հին տիկերը չեն կրնար նոր գիւնի զօրութեան դիմանալ, այլ՝ անմիջապէս կը պատռին՝ Տիրոջ ըսածին համաձայն²⁰. այդպէս ալ մեղքերով հինցած հոգին չի՛ կրնար տանիլ աստուածային ուսու-

¹⁷ Հմմտ. ես. իԸ. 16:

¹⁸ Մարկ. Բ. 22:

¹⁹ Մարկ. Բ. 22:

²⁰ Մարկ. Բ. 22:

ցումներուն վարդապետութիւնը, այլ՝ զարնուելով կը տրորուի եւ կը փտի յաւիտենական կորուստով:

Չորրորդ՝ որովհետեւ տիկերը նախ նոր կ'ըլլան եւ յետոյ աղտոտելով կը հիննան. այդպէս ալ մենք նոր ու անարատ ստեղծուեցանք Աստուծմէ, իսկ ետքէն մեր անձերը աղտոտեցինք պոռնկութեամբ եւ ամէն տեսակի շարիքներով:

Հինգերորդ՝ քանի որ նոր գինին մարդուն սիրտը կ'ուրախացնէ, որովհետեւ առատ է. այդպէս ալ մեր Տիրոջ վարդապետութիւնը մեր ուրախարարն է, ըստ այնմ. «Ուրախ եղիք Տիրոջմով»²¹:

Վեցերորդ՝ քանի որ միտքէն բոլոր հոգերը կը տանի. այդպէս ալ Տիրոջ խօսքերը կը քակեն բոլոր հոգերը, որ մեղքերու համար մեր միտքին մէջ են՝ ըստ այնմ. «Անոնց երեսն ամէն արցունք պիտի քակէ [արքէ]»²²:

Եօթներորդ՝ որովհետեւ եթէ զօրութեամբ տկար է, այնուհետեւ կը մոռնայ իր տկարութիւնը եւ հսկաներուն դէմ պատերազմելով չի վախնար. այդպէս են Տիրոջ խօսքերը. օրինակի համար, Պօղոսի պարագային կը տեսնենք, թէ երբ Հոգիով լեցուեցաւ՝ աթէնացիներու իմաստուններուն հետ «կը պատերազմէր»²³:

Ութերորդ՝ քանի որ մարդուն քունը կը բերէ՝ մարմինին բոլոր անդամները վառելով. այդպէս ալ Տիրոջ խօսքերը կամաց-կամաց կը սորվեցնեն ու վառելով կը յորդորեն աստուածայինը սիրելու, որմէ թմրելով՝ տանջանքները չենք զգար՝ ըստ այնմ. «Ո՛վ պիտի բաժնէ մեզ Քրիստոսի սէրէն»²⁴:

Իններորդ՝ որովհետեւ եթէ ոեւէ մէկ աղքատ թագաւորի մը տունը մտնէ ու գինի խմէ, այնուհետեւ կը մոռնայ իր տունը եւ այնտեղ գինովնալով ոտքերը կը պարզէ. այդպէս ալ մենք, երբ եկեղեցի կու գանք ու կ'ըմպենք Քրիստոսի քաղցր վարդապետութենէն, հեթանոսական կուսակալութեան տունը կը մոռնանք եւ մոռնալով այլեւս այնտեղ չենք երթար:

Տասներորդ՝ քանի որ գինովցածները անարգանքները ոչինչ կը համարեն. եթէ կատակեն՝ կը ծիծաղին, եթէ բան մը կորսնցնէ՝ հոգ չի ընեն. այդպէս ալ մենք, երբ մեր Տիրոջ վարդապետութեան առատութիւնը ըմպենք, այն ատեն կրնանք ընել այն, որ կ'ըսէ, թէ՛ «եթէ մէկը [այ] երեսիդ

²¹ Փիլիպ. Դ. 4:

²² Տէն Յայտ. է. 17:

²³ Գործք ժէ. 18:

²⁴ Հռոմ. Ը. 35:

ապտակէ, միւսն ալ դարձուր անոր»²⁵, ինչպէս նաեւ նոյնիսկ յանձն առնել մահ՝ Քրիստոսի համար:

Երրորդ, Տիրոջ հաւատքը հագուստի կը նմանի՝ ըստ այնմ. «Ոչ ոք նոր կտորը ճին հագուստի վրայ կը դնէ»²⁶: Ասիկա՝ բազմաթիւ կերպերով:

Նախ՝ որովհետեւ իւրաքանչիւր ոք, որ պայծառ հագուստներ հագած է, ամէն տեղ փառք ու պատիւ կ'ունենայ. այդպէս ալ, ով որ զՔրիստոս եւ Անոր վարդապետութիւնը հագած է, հրեշտակները կը պատուեն զինք եւ բոլոր մարդիկը կը սարսին իրմէ:

Երկրորդ՝ քանի որ հագուստը ցուրտէն ու տաքէն կը պահէ. այդպէս ալ Տիրոջ վարդապետութիւնը կը պահէ մեղքերու տօթէն եւ անհաւատութեան ցուրտէն:

Երրորդ՝ որովհետեւ ով որ [նոր հագուստ] հագուած է, կը խնայէ հագուստին պայծառութիւնը եւ կը պատրաստուի աղտոտել զայն [օգտագործելով]. այդպէս ալ մենք պէտք է զգուշութեամբ պահենք հոգեւոր ուսմունքը, որպէսզի խոզերը չ'աղտոտեն մեզ:

Չորրորդ՝ քանի որ եթէ հագուած հագուստը աղտոտի, ծաղր ու ծանակի ենթակայ կը դառնայ տուեալ մարդը. այդպէս ալ պիղծ գործով մեր սուրբ հաւատքը կը սպանենք, կը ծաղրուինք թշնամի սատանայէն:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ եթէ հագուստը միայն արտաքինապէս պայծառութիւն ունի՝ այդ պայծառութիւնը շուտով կը կորսուի. այդպէս ալ եթէ ոեւէ մէկը Տիրոջ հրամանները երեսանց կատարէ միայն եւ ո՛չ թէ սիրտով, շուտով յայտնի կը դառնայ այդպիսիին կորուստը:

Վեցերորդ՝ քանի որ աղտոտ ծառան, որ արժանի չէ թագաւորին, եթէ թագաւորի հագուստներ հագուի, չի՛ վայելեր իրեն. այդպէս ալ եթէ ոեւէ մէկը պիղծ գործով վարդապետէ, Ահարոնի որդիներուն՝ Նադաբին ու Աբիուղին նման է, որովհետեւ սրբութեան հագուստով առանց հրամանի կամեցան [պատարագ] մատուցել, կրակով այրեցան²⁷, այդպէս ալ անոնք [այդպիսիները] կը պատուհասուին:

Եօթներորդ՝ քանի որ հին հագուստն ու նոր կտորը իրարու չեն միաբանիր՝ Տիրոջ համաձայն²⁸. այդպէս ալ մեղքն ու արդարութեան օրէնքը

²⁵ Մատթ. Ե. 39:

²⁶ Մատթ. Թ. 16:

²⁷ Ղեւտ. Ժ.:

²⁸ Մատթ. Թ. 16:

միաբանութիւն չունին՝ ըստ այնմ. «Ի՞նչ միաբանութիւն կայ լոյսին ու խաւարին միջեւ»²⁹:

Ութերորդ՝ որովհետեւ հինն ու նորը կտոր-կտոր կ'երեւան, այդպէս ալ, եթէ մեղք կը գործես ու Անոր հրամանները չես պահեր, խղճմտանքդ չի դադրիր ամօթանք տալէ քեզի:

Իններորդ՝ քանի որ նոր հագուստը ամբողջ մարմինը կը պարունակէ, իսկ հինը՝ մէկը մասը միայն, այդպէս ալ Քրիստոսի վարդապետութիւնը հոգին ու մարմինը կը պահպանէ, իսկ հին օրէնքն ու մեղքը՝ միայն մէկ մասը, այսինքն՝ մարմինը կամ կը պահպանեն եւ կամ կը հաճոյացնեն:

Տասներորդ՝ որովհետեւ մարդ արագօրէն կը հագուի ու կը հանէ հագուստը. այդպէս ալ մենք մեր մէկ խօսքով զՔրիստոս մեզի կը մօտեցնենք եւ մեր մէկ խօսքով կը հեռացնենք՝ ուրացումով, ատոր համար կ'ըսէ. «Խօսեալովդ պիտի արդարանաս եւ խօսեալովդ պիտի փառաւորուիս»³⁰:

Չորրորդ՝ «կրակի» կը նմանի, ըստ այնմ. «Եկայ կրակ ձգելու երկրի եկայ»³¹, եւ այս մասին գրուած է Ղուկասի մօտ, այնտեղ տասներորդ գլուխին մէջ կը գտնես³²:

«Եկայ կրակ ձգելու երկրի վրայ. [եւ ինչքան կ'ուզէի, որ արդէն իսկ բորբոսաձ ըլլար]» (Ղուկ. 12.49):³³

Տէր Աւետարանին զօրութիւնը օրինակներով կը նմանցնէ, ինչպէս հնարատր է օրինակը տալ, որով նշմարտութիւնը մատնանշով, որովհետեւ երբեմն խմորի կը նմանցնէ՝ անոր քաշող զօրութեան համար: Նմանապէս գանձի կը նմանցնէ, բնութեան փարթաւեցուցիչ ըլլալուն եւ պատուականութեան համար: Իսկ այստեղ «կրակի» կը նմանցնէ, բազմաթիւ պատճառներու համար:

²⁹ Բ Կորնթ. Զ, 14:

³⁰ Մատթ. ԺԲ, 37: Ջուղայեցի Վարդապետը փառաւորուիս գրած է, բայց պէտք է ըլլայ դատապարտուիս, համաձայն Աւետարանական համարին, ինչպէս նաեւ այս տողերուն մէջ արծարծուած միտքին (ծանօթագրութիւնը թարգմանիչինն է):

³¹ Ղուկ. ԺԲ, 49–53:

³² Մատթէոս վրդ. Ջուղայեցիին նկատի ունի իր իսկ գրած «Ղուկասի Աւետարանի մեկնութիւնը», տէն ձեռագիր ՄՄ 5332 (ծանօթագրութիւնը Խաղ քահանայ Ղազարեանինն է):

³³ 2022 թուականին երեւանի մէջ, Մեսրոպ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի գիտական խորհուրդի որոշումով հրատարակուած է Ջուղայեցիի «Մեկնութիւն Աւետարանին Ղուկասու» գործը: Բնագիրը հրատարակութեան պատրաստած են Յովհաննէս Պէլլէրեանն ու Վիգէն Ղազարեանը: Յառաջաբանն ու ցանկերը պատրաստած է Յովհաննէս Պէլլէրեանը: Այդ հրատարակութենէն օգտուելով կատարեցինք վերի թարգմանութիւնը՝ շեղագիր ամբողջ հատուածը՝ տասը կէտերով (էջ 141–143), որպէսզի ճառը ամբողջական ըլլայ (ծանօթագրութիւնը թարգմանիչինն է):

Նախ՝ որովհետև «կրակը» բնութեամբ տափցնող է, այսպես ալ է Աւետարանին շնորհքը. [անոնք] որոնք միտքերնին կը պահեն, աստուածային սիրով կը տափնան, Պօղոսի համաձայն. «[Որովհետև համոզուած եմ, որ ո՛չ մահը եւ] ո՛չ կեանքը, [ո՛չ հրեշտակները, ո՛չ ալ շար ոգիներու իշխանութիւնները, եւ ոչ ալ ինչ որ կան], եւ ո՛չ ալ գալիքը եւ ո՛չ ալ ուրիշ որեւէ մէկ բան կրնան մեզ բաժնել [Աստուծոյ] սէրէն, որ մենք ճանչցանք [մեր Տիրոջ] Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ» (Հռոմ. Ը. 38–39):

Երկրորդ՝ քանի որ կրակը իր ընթացքը դէպի վեր ունի. այդպէս ալ Աւետարանին խօսքերը կը հրաւիրեն մեզ երկինք ելլել, ըստ այնմ. «Գանձեր դիզեցէք ձեզի համար երկինքին մէջ, [ուր ցեցն ու ժանգը չեն կրնար փճացնել]» (Մատթ. Զ. 20). իսկ Պօղոս. «Երկնաւոր բաներու մասին խորհեցէք, ուր է Քրիստոս, Աստուծոյ աջ կողմը նստած» (տե՛ս Կող. Գ 1–2):

Երրորդ՝ որովհետև «կրակը» բնութեամբ լուսաւոր է. այդպէս ալ Աւետարանին խօսքերը կը լուսաւորեն մեղքերով խաւարած հոգին, ըստ այնմ. «Մինչեւ որ ձեր սիրտերուն մէջ Աւետարանին լոյսը ծագի» (հմմտ. Բ. Կորնթ. Դ. 46), եւ թէ՛ «խաւար տեղերը կը լուսաւորէ» (տե՛ս Բ. Պետ. Ա. 19). եւ թէ՛ «մինչեւ լոյս բացուիլը կը լուսաւորէ, եւ Արուսեակը [Առաւօտեան Աստղը] [պիտի ծագի ձեր սիրտերուն մէջ]» (Բ. Պետ. Ա. 19):

Չորրորդ՝ քանի որ կրակի զօրութիւնը անպիտան ախտն ու ժանգը, որ խառնուած են ոսկիին եւ ուրիշ այլ նիւթերը կը մաքրէ եւ նախկին պայծառութեան կը դարձնէ: Այսպէս ալ մեր բնութիւնը, որ մեղքերով ժանգահարուած է, Հոգիին կրակով դարձեալ ձուլեց Սուրբ Աւետարանով եւ առաջին պայծառութեան բարձրացուց, ըստ այնմ. «Ան ձեզ պիտի մկրտէ Սուրբ Հոգիով եւ կրակով» (Մարկ. Ա. 8):

Հինգերորդ՝ որովհետև անոնք որոնք կրակին կը մօտենան, բոլորը միեւնոյն ձեւով կը վառէ. այդպէս ալ անոնք որոնք Աւետարանին հետեւեցան, բոլորը միեւնոյն ձեւով Աստուծոյ որդիներ եղան, ըստ այնմ. «Հրեայի ու հեթանոսի խտրութիւն չկայ» (Գաղ. Գ. 28), քանի որ բոլորս ալ հաւատով Աստուծոյ որդիներ ենք:

Վեցերորդ՝ որովհետև կրակը նախ նիւթին պաղոսութիւնը կը հանէ եւ ապա իրը կու տայ. այդպէս ալ Աւետարանին խօսքերը մարդոցմէ անհաւատութեան պաղոսութիւնը կը հանեն եւ ուղղափառութեան հաւատքը կը հաստատեն, ըստ այնմ. «Ան որ պտուղ կու տայ՝ կը սրբէ զայն, որպէսզի աւելի պտղաբեր ըլլայ» (տե՛ս Յովն. ԺԵ. 2):

Եօթներորդ՝ ֆանի որ շատ կրակը ներհակ ջուրը կը լափէ, իսկ պակասը [ֆիշը] կ'անցնի անորմէ. այսպէս ալ, եթէ մէկը Աւետարանին մէկ խօսքը միայն առնէ, չի՛ կրնար գիշտութեան ախտին հակառակիլ, այդ պատճառով կ'ըսէ. «Ով որ Իմ այս խօսքերս կը լսէ եւ կը գործադրէ զանոնք, իմաստուն մարդու նման է, որու տունը հեղեղները չեն կրնար փլել: Իսկ ով որ չի առներ ամբողջը՝ յիմարի նման է, որու տունը գետը փլեց» (հմմտ. Մատթ. է. 24–25). Եւ թէ՛ «Եթէ մէկը [այս փոքր պատուիրաններէն] մէկը զանց ընէ [եւ այդպէս սորվեցնէ մարդոց, Երկինքի Արքայութեան մէջ փոքր] պիտի կոչուի» (տե՛ս Մատթ. Ե. 19):

Ութներորդ՝ որովհետեւ կրակին մէջ խաւար չկայ. այդպէս ալ Աւետարանի խօսքերուն մէջ թերութիւն չկայ, ատոր համար Տէրը ճշմարտութեան համար կ'ըսէ. «Երկինքն ու երկիրը պիտի անցնին, բայց Իմ խօսքերս պիտի շանցնին» (Մարկ. ԺԳ. 31):

Իններորդ՝ ֆանի որ կրակը ամբողջ էութեան ֆակիշ է. այդպէս ալ անոնք որոնք Աւետարանին հետեւեցան, ֆակուեցան աշխարհէն ու Աստուծոյ մէջ հաստատուեցան, ատոր համար կ'ըսէ. «Սուր նետելու եկայ» (Մատթ. Ժ. 34). Եւ «Քանի եկայ զաւակը հօրմէն բաժնելու, աղջիկը՝ մօրմէն» (Մատթ. Ժ. 35) եւ այլն:

Տասներորդ՝ որովհետեւ [կրակը] հին նիւթը կը նորոգէ. այդպէս ալ մեղքերով հինցածները արագօրէն զարդարեց. ատոր համար կ'ըսէ. «Եկայ կրակ ձգելու երկրի վրայ» (Ղուկ. ԺԲ. 49):

Հինգերորդ՝ «սերմերու» կը նմանցնէ, ըստ այնմ. «Սերմնացան մը սերմանելու ելաւ»³⁴. Իսկ մեզ «հող» կը կոչէ: Ասիկա՝ բազմաթիւ կերպերով.

Նախ՝ որովհետեւ մէկ հողի է, որ սերմ կը սերմանէ. այդպէս ալ մեր Տէրը մէկ է՝ Առաքեալին համաձայն. «Մեր Տէրը մէկ է Յիսուս Քրիստոս, որմէ է ամէն բան...»³⁵:

Երկրորդ՝ քանի որ սերմանողը նախ հողը կը հերկէ եւ ապա կը սերմանէ. այդպէս ալ մեր Տէրը Իր շարչարանքներով մեր սիրտերը հերկեց եւ ապա առաքեալներուն միջոցով կենաց Բանը սերմանեց:

Երրորդ՝ որովհետեւ մէկ բուռը բազմաթիւ ցորեններ կը ցանէ. այդպէս ալ Տիրոջ խօսքերէն մէկ հատը բազմաթիւ ճիւղեր ու իմաստներ ունի, որ մեր հոգիներուն մէջ կը սերմանէ:

³⁴ Մատթ. ԺԳ. 4:

³⁵ Հմմտ. Հոռմ. ԺԱ. 36:

Չորրորդ՝ քանի որ ընտիր սերմը կը ցանեն եւ «Տիրոջ խօսքերը սրբուած են, պարզեցուած եւ արծաթի նման են», կ'ըսէ Մարգարէն³⁶:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ սերմանողը առանց խնայելու սերմերը հողին մէջ կը նետէ. այդպէս ալ մեր Տէրը չի՛ խնայեր մարդոց ուսուցանելէ:

Վեցերորդ՝ քանի որ [սերմերը] ընդունող հողը միատեսակ հող չէ, այլ՝ քար ալ է, մաս մըն ալ ճանապարհին, եւ այլն. այդպէս ալ ո՛չ բոլոր անոնք որոնք Տիրոջ խօսքը կը լսեն, հողի նման կը հնազանդին, այլ՝ կան ոմանք որոնք կը հակառակին, ինչպէս հերձուածողներն ու անհաւատները:

Եօթներորդ՝ որովհետեւ ապառաժը, որ սերմը կ'ընդունի, կրկնակիօրէն կը տանջէ սերմը. մէկը՝ իր պնդութեան տակ, միւսը՝ արեգակի տօթէն ջերմացած կը կիզէ սերմը. այդպէս ալ անհաւատները Տիրոջ խօսքը կրկնակիօրէն կ'անարգեն. մէկը՝ իրենց շար գործերով, որ ապառաժի նման է, իսկ միւսը՝ նախատինքով, որ շարը կը հրահրէ ու ըսել կու տայ:

Ութերորդ՝ քանի որ ճանապարհը, որ սերմը կ'ընդունի, յայտնի կը դարձնէ թռչուններուն, որոնք նոյն պահին կը տանին. այդպէս ալ անոնք որոնք իրենց միտքերը բելիարին համար ճանապարհ դարձուցած են, սատանային կը յայտնեն բարիներու կամքը եւ յաւիտենական կորուստի տանիլ կու տան:

Իններորդ՝ որովհետեւ փուշերուն մէջ ինկածը բոլոր կողմերէն կը խեղդի. այդպէս ալ անոնք, որոնք ազահուլթեամբ փուշ բուսցուցած են, Աստուծոյ խօսքը չեն ընդունիր, եւ եթէ ընդունին իսկ, ազահուլթիւնը աւելի է եւ չի՛ ձգեր որ Աստուծոյ խօսքը աճի:

Տասներորդ՝ քանի որ լաւ հողը անմիջապէս հարիւրաւոր, վաթսունաւոր եւ երեսնաւոր պտուղ կը բերէ. այդպէս ալ հաւատացեալներն ու Քրիստոսի հնազանդողները անմիջապէս կը պտղաբերին բարի գործերու մէջ, տալով կուսութիւն՝ հարիւրաւոր, պարկեշտ ամուսնութիւն՝ վաթսունաւոր եւ ապաշխարութեան արդարութիւն՝ երեսնաւոր: Այսքան:

Վեցերորդ՝ «մանանեխի» հատիկի կը նմանի, ըստ այնմ. «Եթէ մանանեխի հատիկին չափ հաւատք ունենաք...»³⁷: Ասիկա՝ բազմաթիւ ձեւերով. Նախ՝ որովհետեւ բոլոր սերմերէն աւելի փոքր է, համաձայն Տիրոջ

³⁶ Հմմտ. Սաղմ. ԺԱ. 7:

³⁷ Մատթ. ԺԷ. 19:

ըսածին³⁸. այդպէս ալ Տիրոջ արդարութեան խօսքերը փոքր են քան բոլոր մեղքերն ու մեղքերու օրէնքները:

Երկրորդ՝ քանի որ այնքան ատեն որ դեռ չէ սերմանուած, չի՛ երեւիր անոր մեծութիւնը, այդպէս ալ Աւետարանին խօսքերը փոքրիմաստ կ'երեւին, մինչեւ որ դպիրը [սորվողը, կարդացողը] աշխատութեամբ կը հանէ անկէ հինն ու նորը:

Երրորդ՝ որովհետեւ նախ կը սերմանուի ու ապա անոր մեծութիւնը կ'երեւայ. այդպէս ալ՝ մենք նախ պէտք է Տիրոջ վարդապետութեան հաւատանք եւ ապա մեր առաքինութիւնները կ'աճին:

Չորրորդ՝ քանի որ բոլոր սերմերէն աւելի կտոր է. այդպէս ալ մեր հաւատքը՝ մեր Տիրոջ նկատմամբ պէտք է կատարեալ ըլլայ եւ ո՛չ թէ պակաս, ինչպէս հերձուածողներունը:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ շփշրուող է. այդպէս ալ պէտք է մեր հաւատքը հաստատուն պահենք եւ ո՛չ թէ ձգել փորձանքներուն, որ կործանեն զայն:

Վեցերորդ՝ քանի որ երբ կը բուսնի, միւս բոլոր բանջարներէն աւելի մեծ կ'ըլլայ. այդպէս ալ մեր հաւատքը, երբ հանդերձեալին մէջ բուսնի, գերագոյն ու աւելի մեծ է քան հինին բոլոր բանջարները:

Եօթներորդ՝ որովհետեւ այստեղ ու այնտեղ ճիւղեր կ'արձակէ. այդպէս ալ մեր հաւատքը, որ Տիրոջ վարդապետութեան վրայ [հիմնուած] է, բազմապիսի առաքինութիւններ կը յառաջացնէ:

Ութերորդ՝ քանի որ թռչունները անոր ոստերուն վրայ կը բնակին. այդպէս ալ հրեշտակները Տիրոջ ուսմունքին վրայ կը հանգչին, որովհետեւ Անոր կամքին համաձայն կ'ընթանան:

Իններորդ՝ քանի որ կամաց-կամաց կ'աճի ու ծառ կ'ըլլայ. այդպէս ալ մեր հաւատքը, կամաց-կամաց կը սորվինք՝ բարձրանալով մինչեւ ծայր՝ Արքայութիւն:

Տասներորդ՝ որովհետեւ անոր կերպարանքը պայծառ է. այդպէս ալ գեղեցիկ է հաւատքը, որ ի Քրիստոս է, քանի որ Ան է զայն պայծառացնողը:

Եօթներորդ՝ «խմորի» կը նմանի, ըստ այնմ, որ կ'ըսէ. «Կին մը, առնելով, երեք շափ ալիւրի մէջ դրաւ»³⁹: Ասիկա՝ բազմաթիւ պատճառներով.

³⁸ Տէս Մատթ. ԺԳ. 32:

³⁹ Մատթ. ԺԳ. 33:

Նախ՝ որովհետեւ խմորը ձգող զօրութիւն ունի, որ դէպի իրեն կը քաշէ ամէն բան՝ ուր որ հասնի, այդպէս ալ մեր Տիրոջ հաւատքը ուր որ հասնի, դէպի իրեն կը քաշէ բոլորը:

Երկրորդ՝ քանի որ իր կերպարանքին կը փոխէ, այդպէս ալ հաւատքը, որ Տիրոջ նկատմամբ է, քրիստոսակերպ կը դարձնէ, ըստ այնմ. «Որ քրիստոնեաներ կը կոչուինք»⁴⁰:

Երրորդ՝ որովհետեւ խմորը երբեք ալիւր չըլլար. այդպէս ալ մեր հաւատքը, որ Տիրոջ նկատմամբ է, Անոր սէրէն կը ցամաքի:

Չորրորդ՝ քանի որ ծածկաբար դէպի իրեն կը գրաւէ բոլորը, այդպէս ալ Տիրոջ ուսմունքները հոգիին մէջ կը տպաւորուին, հոգիով Տիրոջ կը միաւորէ՝ ըստ այնմ. «ԶՔրիստոս զգեցած էք»⁴¹:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ երեք չափ է, կ'ըսէ, խմորեց, այդպէս ալ հոգի, մարմին եւ միտք, կ'ըսէ, Աստուծոյ տաճարը կը կազմեն, [ինչպէս նաեւ] հաւատքը, որ Տիրոջ նկատմամբ է:

Վեցերորդ՝ քանի որ մարդուն կենդանութիւնը խմորէն է, այդպէս ալ Տիրոջ հաւատքով կը կենդանանանք ու կը հոգեւորինք:

Եօթներորդ՝ որովհետեւ խմորը խոցին թարախը կը հանէ, այդպէս ալ Տիրոջ նկատմամբ եղած հաւատքը, մեղքը մեր հոգիներէն կը քակէ ու սրբելով [մաքրելով] կ'առողջացնէ:

Ութերորդ՝ քանի որ ամէն տեսակի փուտ բան կը յայտնէ, այդպէս ալ Տիրոջ նկատմամբ հաւատքը, երբ մօտնանք անոր, անմիջապէս սիրտին խորհուրդները կը յայտնուին:

Իններորդ՝ որովհետեւ եթէ ուրիշ բանի մը հետ խառնուի, պիտանի չըլլար, այսինքն՝ մազի կամ փայտի կամ ուրիշ բանի մը, այդպէս ալ օրէնքը մեղքին հետ խառնուելով՝ օրէնքին հետ չի կայանար, տակաւին, բոլոր կենդանիները ընդունակ չեն հաւատքի, որ Տիրոջ նկատմամբ է, այլ միայն մարդկային բնութիւնը:

Տասներորդ՝ քանի որ «խմորը» իր մարդեղութեան որպէս օրինակ տուաւ, որովհետեւ աստուածացուց իր հոգին, մարմինն ու միտքը, որ [երեք] չափի ալիւր կը կոչէ: Եւ այն, որ ալիւրը սպիտակ է, այս մէկը մարմինին անմեղութիւնը կը ցուցնէ: Իսկ խմորելով կը կարմրի, այդ ալ Աստուածութեան միաւորութիւնը կը խորհրդանշէ:

⁴⁰ Տէս Գործք ԺԱ. 26:

⁴¹ Գաղ. Գ. 27:

Ութերորդ՝ հաւատքը «արծաթի» կը նմանի, ըստ այնմ. «Կանչեց իր ծառաները եւ իր ունեցուածքը տուաւ անոնց՝ հինգ քանքար, երկու քանքար...»⁴²: Ասիկա՝ բազմաթիւ կերպերով.

Նախ՝ որովհետեւ արծաթը պատուական իր է, զոր իւրաքանչիւր ոք կը ցանկայ [ունենալ]. այդպէս ալ իմաստութիւնը, որ Տիրոջ մօտ է, գերադրական է քան բոլոր արարածներուն գիտութիւնը, քանի որ զօրութիւնը Աստուծոյ է, կ'ըսէ Առաքեալը⁴³:

Երկրորդ՝ որովհետեւ արծաթը յստակ է առանց ժանգի. այդպէս ալ հաւատքը, որ մեր Տիրոջ նկատմամբ է, պէտք է առանց ժանգի ըլլայ, այսինքն՝ հերձուածի ու սուտի: Արդ, ինքն ըստ ինքեան, առանց ասոնց է, բայց մարդիկ չարէն սորվելով՝ կ'ապականեն զայն:

Երրորդ՝ քանի որ իւրաքանչիւր ոք, ով արծաթ ունի, ինչ որ կամենայ՝ ատով [արծաթով] կը գտնէ. հաց եւ ուրիշ բաներ. այդպէս ալ անոնք որոնք ուղիղ հաւատք ունին Տիրոջ նկատմամբ, ատով կը ժառանգեն այստեղ ու հանդերձեալին մէջ, ըստ այնմ. «Նախ Արքայութիւն եւ արդարութիւն խնդրեցէք եւ այդ բոլոր աւելիով կը տրուի ձեզի»⁴⁴:

Չորրորդ՝ որովհետեւ առանց արծաթի իւրաքանչիւր ոք մարդոց առջեւ անարգ է. այդպէս ալ առանց հաւատքի իւրաքանչիւր ոք անարգ է Աստուծոյ առջեւ:

Հինգերորդ՝ քանի որ արծաթով իւրաքանչիւր ոք ինքնիշխանօրէն ծառայ կ'առնեն իրենց համար. այդպէս ալ, կ'ըսէ Տէրը, եթէ Աստուծոյ նկատմամբ հաւատք ունենաք, լեռները, զորս հնարաւոր չէ վերցնել, ձեր հաւատքին պատճառով ծով կ'իջնան⁴⁵:

Վեցերորդ՝ որովհետեւ արծաթը առանց պատկերի ո՛չ կու տան եւ ո՛չ ալ կ'առնեն. այդպէս ալ հաւատքը առանց գործերու ո՛չ կրնայ տալ եւ ո՛չ ալ այս կամ այն ընել:

Եօթներորդ՝ քանի որ մէկ արծաթը բազմաթիւ շահ կը բերէ, եթէ մէկը աշխատի. այդպէս ալ, եթէ ոեւէ մէկը հաւատքին վրայ աշխատի, բազմաթիւ շահ կ'ունենայ, ըստ այնմ. «Ով որ հաւատայ Ինձի, յաւիտենական կեանքը պիտի ժառանգէ»⁴⁶:

⁴² Տէս Մատթ. ԻԵ. 14–28:

⁴³ Հմմտ. Հոոմ. Ա. 16:

⁴⁴ Մատթ. Զ. 33:

⁴⁵ Տէս Մարկ. ԺԱ. 23:

⁴⁶ Դուկ. ԺԸ. 30:

Ութերորդ՝ որովհետեւ ոմանք արծաթը չեն աշխատցնել [շահեցնել], այլ՝ հողին մէջ կը թաղեն. այդպէս ալ շատեր կան, որոնք Տիրոջ նկատմամբ հաւատքը առնելով, ծուլութեան տակ ծածկուած կը մնան ու այդ պատճառով պատիժներու արժանի կը դառնան:

Իններորդ՝ քանի որ ոմանք արծաթը շատակերութեան վրայ կը կորսնցնեն. այդպէս ալ ոմանք կան, որոնք հաւատքը կը ձգեն որովայնամուտութեան պատճառով, ինչպէս հերձուածները եւ ուրիշներ:

Տասներորդ՝ որովհետեւ արծաթը անհաշիւ կ'ըլլայ, բայց իրարու նման եւ ախորժելի կ'ըլլան, այդ պատճառով պէտք չէ գարշիլ անկէ, այլ՝ պէտք է փութալ միշտ յարիլ անոր:

Իններորդ՝ Տէրը Իր հաւատքը նմանցուց «խաղողի որթատունկի», ըստ այնմ. «Մարդ մը այգի տնկեց»⁴⁷ եւ թէ՛ «Եւ եմ ճշմարիտ որթատունկը»⁴⁸: Ասիկա՝ բազմաթիւ կերպերով.

Նախ՝ որովհետեւ սկիզբը որթատունկը որպէս մէկ գաւազան կը տնկուի առանց ճիւղերու. այդպէս ալ նախ պէտք է հաւատալ, թէ Աստուած մէկ է, ըստ հաւատքի դաւանութեան:

Երկրորդ՝ քանի որ ետքը կը հաստնայ եւ արմատներ կը նետէ. այդպէս ալ բնութեան միութեան հաւատալէ ետք, պէտք է երեք անձերը խոստովանիլ, իբրեւ մէկէն միւս երկուքը յառաջացած:

Երրորդ՝ որովհետեւ նախ կը ծաղկի եւ ապա տերեւ կը հանէ. այդպէս ալ նախ պարտաւոր ենք հաւատքը ստանալ եւ ապա գործերու ձեռնարկել, որ հաւատքի պահապան են:

Չորրորդ՝ քանի որ յետոյ հասած պտուղը բոլորին հաճելի կու գայ. այդպէս ալ հաւաքուած հաւատքէն ու գործերէն՝ ետքէն մեզի հասունցած պտուղներ կու տան Երկինքի Արքայութեան մէջ:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ մշակները միշտ կը փորեն որթատունկի արմատին շորս կողմը փխրեցնելու համար զայն. այդպէս ալ վարդապետները, որոնք Եկեղեցույ մշակներն են, պարտին միշտ խրատել, որով կը կակուղնայ մարդուն քարացած սիրտը:

Վեցերորդ՝ քանի որ կը մաքրեն բարունակները, այսինքն՝ աւելորդները, այդպէս ալ վարդապետներուն խրատները կը կտրեն աւելորդները, որ է շարերուն խրատը, որով ծառը առոյգ կը դառնայ զայն մաքրելէն ետք:

⁴⁷ Մատթ. ԻԱ. 33:

⁴⁸ Յովհ. ԺԵ. 1:

Եօթներորդ՝ որովհետեւ շորս կողմը մոլախոտ բուսած կ'ըլլայ, այդ եւս կը կտրեն [կը մաքրեն], այդպէս ալ հերձուածները, որոնք քոսի նման են, որոնք ոյժ կ'առնեն Քրիստոսի որթատունկէն եւ կը ցամքեցնեն անոր հաւատքը, ատիկա քաղելով պէտք է նետեն, որպէսզի խանգարում չբերէ որթատունկին:

Ութերորդ՝ քանի որ ամէն ինչ իր ժամին ընել պէտք է եւ ոչ թէ ետ կամ առաջ, այդպէս ալ նախ ուսուցումը, եւ ապա՝ հաւատքը, որովհետեւ եթէ ծուռ հաւատք ստանայ, ետքէն ճշմարիտ ուսուցումը չի՛ օգներ իրեն:

Իններորդ՝ որովհետեւ հով, անձրեւ, տօթ եւ տաքութիւն պէտք կ'ըլլայ որթատունկին, որով կը պտղաբերի. այդպէս ալ հաւատացեալներուն միշտ Սուրբ Գիրք ընթերցել պէտք է, որով երբեմն կը զովանան եւ երբեմն ալ կը տաքնան:

Տասներորդ՝ քանի որ այգիին պտուղը կ'ուրախացնէ այգիին տիրոջ. այդպէս ալ հաւատացեալներու գործին պտուղը, այսինքն՝ բարիքը, կ'ուրախացնեն զՔրիստոս, ըստ այնմ. «Ձեր բարի ընթացքով եւ արդարութեան ճամբաներէն քալելուն համար թող ուրախանայ»:

Տասներորդ՝ «արքայի» նման է, ըստ այնմ. «Ազնուական մարդ մը հեռու երկիր մը գնաց իր թագաւորութիւնը ստանալու ու վերադառնալու»⁴⁹. ասոր հետ քանքարներուն մասին ալ գրուած է:

«Ազնուական մարդ մը հեռու երկիր մը գնաց իր թագաւորութիւնը ստանալու ու վերադառնալու»⁵⁰:

Ինչո՞ւ «մարդ մը» մեր բնութեան համար կ'ըսէ, որ Բանն Աստուած առաւ, իսկ «ազնուական»՝ Բանին միաւորութեան համար: Արդ, ինչո՞ւ համար Ան ազնի էր, քան բոլոր գոյերը, բազմաթիւ եղանակներով պիտի ցուցնեմ:

Նախ՝ որովհետեւ բնութեամբ Աստուած է մեր Տէրը մարմինով, իսկ միւս բոլոր գոյերը՝ ծառաներ ու ստեղծուածներ: Այս մէկ համեմատութիւնը բաւարար է ցոյց տալու ամէն ինչ, սակայն քիչ մըն ալ պիտի երկարեմ, համբալ-

⁴⁹ Ղուկ. ԺԹ. 12:

⁵⁰ 2022 թուականին Երեւանի մէջ, Մեսրոպ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի գիտական խորհուրդի որոշումով հրատարակուած է Զուղայեցիի «Մեկնութիւն Աւետարանին Ղուկասու» գործը: Բնագիրը հրատարակութեան պատրաստած են Յովհաննէս Պէլլէրեանն ու Վիգէն Ղազարեանը: Յառաջաբանն ու ցանկերը պատրաստած է Յովհաննէս Պէլլէրեանը: Այդ հրատարակութենէն օգտուելով կատարեցինք վերի թարգմանութիւնը՝ շեղագիր ամբողջ հատուածը՝ տասը կէտերով (էջ 263–265), որպէսզի ճառը ամբողջական ըլլայ (ծանօթագրութիւնը թարգմանիչինն է):

ներուն համար, որովհետեւ ինչպէս որ Բանը կատարեալ Աստուած է մարմինով, նոյնը՝ Ինք, կատարեալ մարդ է:

Երկրորդ՝ ֆանի որ մարմինով անապական է, ըստ այնմ. «Անոր մարմինը ապականութիւն չտեսաւ» (հմմտ. Գործք Բ. 31), իսկ մեր մարմինը ապականացու է եւ հողին մէջ լուծուելիք:

Երրորդ՝ որովհետեւ մենք միշտ կը մեղանշենք, իսկ Ան «մեղք չգործեց եւ [Անոր բերանին մէջ] նենգութիւն չգտնուեցաւ» (Ա. Պետ. Բ. 22):

Չորրորդ՝ ֆանի որ մենք ո՛չ իսկ մազ մը կրնանք ներմկցնել, իսկ Ան կրնայ, ինչպէս նաեւ այլ բազմաթիւ արարածներ ալ [կրնայ] ստեղծել:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ մեր կամքն ու կարողութիւնը հակառակ են, ֆանի որ ինչ որ կ'ուզենք [կամենանք]՝ չենք կրնար ընել: Իսկ Անորը հաւասար է, որովհետեւ ինչ որ ուզէ [կամենայ]՝ կրնայ ընել, եւ ինչ որ կրնայ՝ կ'ուզէ [կը կամենայ], ըստ այնմ. «[Ամէն ինչ] որ կամեցաւ՝ ըրաւ» (Սաղմ. ՃԴ. 6):

Վեցերորդ՝ ֆանի որ մարդուն մէկ մասը, այսինքն՝ հոգին կամ մարմինը առանձնաբար կատարեալ մարդ չէ: Իսկ Անոր Հոգին կամ Մարմինը կատարեալ Աստուած է, որովհետեւ Բանին մէջ միատրուած է անբաժանելիօրէն:

Եօթներորդ՝ ֆանի որ մեր մարմինը չի՛ կրնար մեր հոգին ողջնցնել, իսկ Աստուծոյ Բանին մարմինն ու արիւնը կը սրբէ մեզ ամէն տեսակի մեղքերը, կ'ըսէ Առաքեալը. «Եւ կ'ապրեցնէ հոգին» (տե՛ս Ա. Յովն. Ա. 7):

Ութերորդ՝ որովհետեւ մարդուն մարմինը մեզի համար ուտուելիք չէ, իսկ Անորը նշմարիտ կերակուր է, եւ արիւնը՝ խմելիք, ինչպէս Ինք ըսաւ (տե՛ս Յովն. Զ. 56):

Իններորդ՝ ֆանի որ պարզ մարդը չի՛ կրնար մեղքերը ներել, իսկ Ան կրնայ ներել, որովհետեւ բնութեամբ Աստուած է, ինչպէս ըսաւ. «Մեղքերդ թող ներուի՛ն քեզի» (Ղուկ. է. 48), որ է՝ իշխանաբար:

Տասներորդ՝ ֆանի որ իւրաքանչիւր ոք, եթէ այստեղ է՝ այնտեղ չէ, իսկ եթէ այնտեղ է՝ այստեղ չէ, իսկ մեր Տէրը երկինքին մէջ Հօր աջ կողմը կը նստի, եւ անծախապէս [առանց սպառելու] բոլոր եկեղեցիներուն մէջ կը պատարագուի, այլեւ կը բնակի բոլոր սուրբերուն մէջ, ինչպէս կ'ըսէ Առաքեալը. «Զեզի օրինակ ունիք Քրիստոսը, որ ինձմով ձեզի հետ կը խօսի» (հմմտ. Բ. Կորնթ. ԺԳ. 3):

Տասնմէկերորդ՝ որովհետեւ մենք՝ արարածներս, ամէն ինչի կարօտ կ'ըլլանք, իսկ Ան բնութեամբ անկարօտ է, ըստ այնմ. «Որ միայն Ինք ունի անմահութիւնը՝ անմատչելի լոյսին մէջ բնակողը» (տե՛ս Ա. Տիմ. Զ. 16):

Տասներկրորդ՝ ֆանի որ մենք կը փափափինք հրեշտակներուն նմանիլ, իսկ Ան հրեշտակներէն, սերովբէներէն ու ֆերովբէներէն երկրպագութիւն կը ստանայ:

Տասներեփերորդ՝ որովհետև բնութեամբ մենք փոփոխական ու այլալական ենք, իսկ Ան՝ անփոփոխ եւ անեղ է բնութեամբ:

Տասնչորրորդ՝ քանի որ մենք նախքան յարութիւնը ուրիշ կերպով ենք եւ ուրիշ՝ յարութենէն ետք. իսկ Ան, մէկ եւ նոյն մարմինով առաջ եւ յետոյ, ըստ որում կ'ըսէր. «Շօշափեցէք ու տեսէք թէ Նս եմ» (հմմտ. Դուկ. ԻԴ. 39):

Տասնհինգերորդ՝ որովհետև մենք դատաստանի կը կանգնինք, իսկ Ան կը դատէ մեզ, կը պատժէ ու կը փառաւորէ, ըստ այնմ. «Ամէն դատաստան իր Որդիին տուած է» (Յովհ. Ե. 22):

Տակաւին բազմաթիւ բաներ կան, սակայն չձանձրացնելու համար չգրեցի: Բայց այսքանը ձեր իմաստութեան համար թող ըլլայ, որպէսզի իմանաք Անոր յղիանալէն սկսեալ, ծնունդը, աշխատանքը, յարութենէն ետք ուտելն ու հագուստներով երեւնալը, որով զինք ցոյց կու տայ ազնիւ ու գերակատար, ու ատոր համար կ'ըսէ. «Ազնուական մարդ մը» (Դուկ. ԺԹ. 12):

Տասնմէկերորդ՝ «հովիւ» կը կոչուի, ըստ այնմ. «Ով է այն հովիւը, որ եթէ հարիւր ոչխար ունենայ, եւ կորսուի...»⁵¹, եւ թէ՛ «Ես եմ քաջ հովիւր»⁵²: Եւ ասիկա՝ բազմաթիւ պատճառներով.

Նախ՝ որովհետեւ հովիւը անկոխ ճանապարհը հօտին առջեւէն կ'երթայ. այդպէս ալ մեր Տէրը նախ Ինք ընթացաւ անով, ինչ որ քարոզեց:

Երկրորդ՝ քանի որ ոչխարները կը խոնարհին հովիւին, եթէ սպաննէ, եթէ կտրէ, եթէ ծախէ, այդպէս ալ մենք եւս պէտք է հնազանդինք Քրիստոսի մինչեւ մահ եւ մեր արիւնը տանք փոխանակ իր արեան:

Երրորդ՝ որովհետեւ հովիւը սուլելով ոչխարներուն առջեւէն կ'երթայ. այդպէս ալ մեր Տէրը քաղցր ձայնով կ'ըսէ. «Ինձի եկէք, դուք բոլորդ յոգնածներ...»⁵³:

Չորրորդ՝ քանի որ երկու հովիւներ կան, որոնցմէ մէկը [առջեւէն կ'երթայ եւ միւսը] ետեւէն կու գայ. այդպէս ալ մեր Տէրը երկու հովիւի գործ կը կատարէ, առջեւէն ու ետեւէն երթալով, որովհետեւ Ան իր ակնարկը մեր վրայ կը պահէ՝ միշտ խնամելով:

Հինգերորդ՝ քանի որ եթէ ոչխարը մոլորի, հովիւը կը փնտռէ զայն. այդպէս ալ երբ մենք մոլորինք Ան է մեզ փնտռողը, ինչ քանի համար եկաւ՝ կորսուածներուն համար, եւ մարդ եղաւ:

⁵¹ Մատթ. ԺԸ. 12–14: Դուկ. ԺԵ. 3–7:

⁵² Յովհ. Ժ. 11:

⁵³ Մատթ. ԺԱ. 28:

Վեցերորդ՝ որովհետեւ այն ոչխարները որոնք հովիւին ետեւէն չեն երթար, գազանները կը բզկտեն զանոնք. այդպէս ալ մենք, եթէ կամովին Տէրը ձգենք, գազան սատանային կերակուր կ'ըլլանք:

Եօթներորդ՝ քանի որ երբ փարախի դռան հասնի, նախ ոչխարները կը մտցնէ եւ ապա ինք դուռը ապահով կերպով կը փակէ. այդպէս ալ մեր Տէրը մինչեւ մեր մահը մեր առջեւէն գնաց: Իսկ երբ Անոր սիրոյն համար մահուան դռան կը հասնինք, նախ մեզ Երկինքի Արքայութիւն կը մտցնէ եւ հաստատապէս կը բնակեցնէ այնտեղ:

Ութերորդ՝ որովհետեւ ուր որ հովիւն է, հօտն ալ այնտեղ կը հաւաքուի. այդպէս ալ ուր որ մեր Հովուապետը՝ Քրիստոս կը նստի, այնտեղ կը հանգստանան Անոր հաւատացեալները, ըստ այնմ. «Ուր ես եմ, իմ ծառաս ալ այնտեղ կ'ըլլայ»⁵⁴:

Իններորդ՝ քանի որ ամէն օր հովիւը առանձինն կ'ակնարկէ իւրաքանչիւր ոչխարի եւ բոլորն ալ կը ճանչնայ. այդպէս ալ մեր Տէրը ըստ մեր վաստակին, իւրայատուկ վարձք կու տայ եւ շարերուն հետ չի խառներ, այլ՝ մեծ աշխատանքը մեծապէս կը պսակէ, իսկ փոքրը՝ փոքր:

Տասներորդ՝ որովհետեւ հովիւը կը զատէ ոչխարները այծերէն. այդպէս ալ մեր Տէրը սուրբերը անսուրբերէն պիտի բաժնէ իր գալուստին ժամանակ, ինչպէս կ'ըսէ Տէրը գալուստի մասին պատմած առակին մէջ:

Տասներկրորդ՝ կը նմանի «փեսային ու հարսի հարսանիքին», ըստ այնմ. «Ձայն մը լսուեցաւ, ելէք փեսան ու հարսը դիմաւորելու»⁵⁵: Եւ ասիկա՝ բազմաթիւ ձեւերով:

Նախ՝ որովհետեւ երբ հարսը փեսային նշանուած կ'ըլլայ, հեռու է ան եւ չի կրնար տեսնել զայն, այլ՝ միջնորդները կը պատմեն իր փեսային գեղեցկութեան մասին, եւ հարսը բոլորէն կը բորբոքուի փեսան սիրելու, կը ջանայ ձգել իր հայրենի բնակութիւնը եւ ըլլալ անոր հետ, որու անունը միայն լսած է. այդպէս ալ մենք, առաքեալներուն միջոցաւ որպէս հարս նշանուեցանք Քրիստոսի հետ եւ անոնցմէ լսելով Անոր պայծառ Աստուածութեան մասին, կը փափաքինք այստեղի մարմինէն ելլել եւ Փեսային հետ ըլլալ, որ չենք տեսած, այլ միայն անունը լսելով՝ հաւատացած ենք:

⁵⁴ Յովհ. ԺԲ. 26:

⁵⁵ Հմմտ. Մատթ. ԻԵ. 6:

Երկրորդ՝ քանի որ փեսան փեսաւէրներ կը զրկէ հարսը խնդրելու համար եւ հարսը անոնց կը հաւատայ. այդպէս ալ մեր Տէրը առաքեալները եւ երկինքէն հրեշտակները կը զրկէ՝ տանելու մեզ դէմ յանդիման Փեսային, եւ անոնց մօտ ապաստան կ'ըլլայ մեզի:

Երրորդ՝ որովհետեւ փեսաւէրները զարդարուած հագուստներ հագուած կ'ըլլան, բայց փեսային հագածէն նուազ զարդարուած. այդպէս ալ առաքեալներն ու հրեշտակները փառքի հագուստը հագած կ'ըլլան, սակայն անոնք իրենց փառքով կրտսերագոյն են, քան՝ Քրիստոսինը:

Չորրորդ՝ քանի որ փեսան բոլոր փեսաւէրներուն գլուխն է, ինչպէս կ'ըսէ Առաքեալը. այդպէս ալ մեր Տէրը բոլոր իշխանութիւններուն ու պետութիւններուն գլուխն է, ինչպէս նաեւ գլուխն է Իր մարմինին՝ Եկեղեցիին⁵⁶:

Հինգերորդ՝ հարսը կը վաստակի իր հայրենի տունէն հագուստ առնելու համար, որպէսզի հաճելի երեւայ իր փեսային. այդպէս ալ մենք այս աշխարհին մէջ կը վաստակինք բարի գործեր պատրաստելու, որպէսզի մեր [այս աշխարհէն] ելլելուն՝ անոնցմով հաճելի ըլլանք Քրիստոսի:

Վեցերորդ՝ քանի որ փեսան իրեն նշանուած կոյսին համար օտար չէ, որովհետեւ ասոնք մէկ բնութենէ են. այդպէս ալ մենք օտար չենք մեր Տիրոջմէ, քանի որ բնութենակից եւ ազգակից է մեզի:

Եօթներորդ՝ որովհետեւ վայել չէ, որ կինը իր փեսային անկողինը փոխէ եւ ուրիշի մը խառնուի, քանի որ այսպիսին շուն կը համարուի. այդպէս ալ մենք պէտք չէ մեր Աստուծոյ երկրպագութիւնը ձգենք եւ մարմինի պղծութեան ծառայենք, որովհետեւ եթէ այսպէս վարուինք, շան կը նմանինք:

Ութերորդ՝ քանի որ այն օրէն ետք երբ հարսը փեսային կ'ըլլայ, ատկէ ետք հարսը զգաստութեամբ անոր ծառայութեան մէջ կ'ըլլայ. այդպէս ալ մենք, այն օրէն ետք երբ Անոր անունով քրիստոնեայ գրուինք, պէտք է զգաստութեամբ ծառայենք Անոր, Առաքեալին ըսածին համաձայն⁵⁷:

Իններորդ՝ որովհետեւ հարսը միշտ կը զարդարուի, քանի որ փեսան ատիկա կը սիրէ. այդպէս ալ մենք պէտք է արդարութեամբ պճնուինք ու զարդարուինք, որովհետեւ մեր Փեսան՝ Քրիստոս այդ կը սիրէ:

Տասներորդ՝ քանի որ երբ հարսը կը զարդարուի, իր դրացիին չի հարցներ թէ արդեօք գեղեցիկ եմ, այլ՝ հայելի մը կ'առնէ եւ անոր մէջ իր պատկերը կը տեսնէ, եւ եթէ իրեն համար հաճելի է, ապա կը գիտնայ, թէ փե-

⁵⁶ Եփես. Ա. 22:

⁵⁷ Տէս Եփես. Ե. 22:

սային ալ հաճելի կ'ըլլայ: Իսկ եթէ սպի մը երեւի իր պատկերին մէջ, հնար կ'ընէ հանելու համար զայն, որպէսզի արատ մը չերեւի փեսային աչքին. այդպէս ալ մենք չենք գիտեր մեր գեղեցկութիւնը, ատոր համար պէտք է Սուրբ Գիրքի հայելին առնենք եւ անոր մէջ տեսնենք, թէ Տիրոջ հաճելի ենք, իսկ եթէ ոչ, ապա մեր մէջէն արատը հանենք, որպէսզի մեզմէ չգարշի:

Եւ այսպէս, ուրիշ տեղ չափով կը գտնես գրուած ասոր մասին, ուրիշ ձեւով:

Տասնչորրորդ՝ նման է «մարգարիտի», ըստ այնմ. «Արքայութիւնը նմանեցաւ վաճառականի մը, որ պատուական մարգարիտ կը փնտռէ. եւ գտնելով [պատուական մարգարիտ մը՝ երթալով] ծախեց [ամէն ինչ որ ունէր եւ այդ մարգարիտը գնեց]⁵⁸: Ասիկա՝ բազմաթիւ պատճառներով.

Նախ՝ ինչպէս ուստի մարգարիտը կը կազմէ երկինքէն իջած ցօղով եւ արեւին տաքութենէն, այդպէս ալ Սուրբ Կոյսը երկինքէն իր մէջ ընդունեց Յօղը եւ իր ջերմագոյն արեամբ խառնելով միացուց եւ գեղեցիկ Մարգարիտ կազմեց, ըստ այնմ. «Իմ պատգամս իբրեւ ցօղ պիտի իջնէ»⁵⁹:

Երկրորդ՝ որովհետեւ ինչպէս [մարգարիտը] ուստի որովայնին մէջ կը կազմուի եւ ո՛չ թէ դուրսը, այդպէս ալ Բանն Աստուած [Իր] մարմինը ո՛չ թէ Իր հետ՝ երկինքէն բերաւ, այլ՝ Կոյսին ծոցին մէջ կազմեց Իր մարմինը:

Երրորդ՝ քանի որ ուստի ծովի յատակը կ'իջնէ եւ շատ ու երկար աշխատանքէ ետք կրնանք գտնել զայն. այդպէս ալ մեր Տէրը աստուածական ծովու խորութենէն՝ Հօր աջ կողմէն ելաւ եւ մենք պէտք է շատ ու երկար աշխատանքով մտնենք այդ հանգիստը [Երկինքի Արքայութիւնը]:

Չորրորդ՝ որովհետեւ մարգարիտը սուղ է, ինչպէս նաեւ պատուական. այդպէս ալ մեր Տէրը թանկագին է, քանի որ արեամբ կը գնուի:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ ով որ մարգարիտ մը կը գտնէ, սիրտով կ'ուրախանայ. այդպէս ալ մենք երբ ճանչնանք զինք հաւատքով, մեր սիրտը ուրախանալով կը բերկրի:

Վեցերորդ՝ քանի որ ով որ մարգարիտ փնտռելու կ'ելլէ, մանաւանդ ջրասոյզը, մահ յանձն կ'առնէ եւ իր արեան գինը կ'առնէ նախ ու ապա կ'երթայ. այդպէս ալ մենք պէտք է Քրիստոսի համար մահը յանձն առ-

⁵⁸ Հմմտ. Մատթ. ԺԳ. 45:

⁵⁹ Տէս Բ. Օր. 1Բ. 2:

նենք, եւ մեր արեան գինը այստեղ հատուցուած է մեզի, ըստ այնմ. «Հարիւրապատիկ պիտի առնէ եւ յաւիտենական կեանքը ժառանգէ»⁶⁰:

Եօթներորդ` որովհետեւ իւրաքանչիւր ոք, որ մարգարիտ կը փնտռէ՝ կը գտնէ. այդպէս ալ ան որ մեր Տիրոջ հետ կ'ընթանայ, արժանի է Անոր եւ կը գտնէ զինք, ըստ այնմ. «Երբ հոգոց հանէք, պիտի ըսեմ՝ ահա ապրիկ ես կամ»⁶¹:

Ութերորդ` քանի որ կ'ըսէ երթալով ծախեց ամէն ինչ որ ունէր եւ գնեց այդ մարգարիտը. այդպէս ալ երբ մեր Տէրը գտնենք, հաւատքով մեր կեանքը ծախել արժանի է ի գին Անոր, որ եւ շատերը այդպէս ըրին:

Իններորդ` որովհետեւ բոլորը չէ, որ մարգարիտ կրնան գտնել. այդպէս ալ ո՛չ բոլորը որոնք կը հաւատան Տիրոջ, Անոր մօտ պիտի մտնեն՝ ըստ այնմ. «Ոչ բոլորը, որոնք ինծի «Տէր, Տէր» կ'ըսեն, Արքայութիւն պիտի մտնեն, այլ՝ անոնք որոնք Հօրս կամքը կը կատարեն»⁶²:

Տասներորդ` քանի որ ով որ մարգարիտը ունի, անզգուշուծեամբ մէկ կողմ չի դնել, այլ՝ տարբեր-տարբեր տեսակի կտորներով կը ծրարէ ու իր սիրտին մօտիկ կը պահէ. այդպէս ալ մենք պէտք է զՔրիստոս զգուշուծեամբ մեր սիրտին մէջ պահենք, բազմաթիւ առաքինութիւններով ծրարենք եւ տեսակ-տեսակի սրբութեան կնիքով, եւ մեր միտքին մէջ միշտ պէտք է իմանանք, ինչ բանի պատճառով ալ կը վախնանք մեղք գործելէ:

Տասնհինգերորդ` նման է արտին մէջ պահուած «գանձի», ըստ այնմ. «Նման է պահուած գանձին, որ մարդ մը գտնելով՝ պահեց»⁶³: Եւ ասիկա՝ բազմաթիւ պատճառներով.

Նախ՝ որովհետեւ պահուած գանձը խորունկ տեղ մը կ'ըլլայ՝ բոլոր մարդոց համար անհասանելի. այդպէս ալ մեր Գանձը՝ Տէր Յիսուս նախ Հօր ծոցին մէջ կը դրուէր՝ անհասանելի ըլլալով եղականներու համար:

Երկրորդ` քանի որ երբ մէկը գանձ գտնէ, ո՛չ թէ այդ պահուան դրուած կ'ըլլայ, այլ՝ երկար ժամանակներէ ի վեր. այդպէս ալ Բանն Աստուած ո՛չ թէ վերջին ժամանակներուն եղաւ՝ ինչպէս չարափառները կ'ըսեն, այլ՝ յաւիտենաներէն իսկ առաջ Հօրմէ ծնած է, եւ հիմա մարմինով երեւցաւ:

⁶⁰ Տէս Դուկ. ԺԸ. 30:

⁶¹ Հմմտ. ես. 46. 1:

⁶² Տէս Մատթ. է. 21:

⁶³ Մատթ. ԺԳ. 44:

Երրորդ՝ որովհետեւ շատեր կ'անցնին այդտեղէն, բայց չեն գիտեր տեղը, այդպէս ալ բազմաթիւ նահատակներ «փափաքեցան տեսնել ձեր տեսած Քրիստոսը, սակայն չտեսան, եւ լսել ինչ որ դուք լսեցիք՝ ու չլսեցին»⁶⁴, ըսաւ Տէրը:

Չորրորդ՝ քանի որ հեռուէն ո՛չ ոք գիտէ գանձին մեծութիւնը, այլ՝ միայն երբ մօտենայ անոր [կը գիտնայ], այդպէս ալ մենք հիմա մարմինով հեռու ենք ու ուղղակի Անոր Աստուածութեան մեծութիւնը չենք գիտեր, այլ՝ երբ այն աշխարհին մօտենանք, ապա կը տեսնենք Անոր բարձրութիւնը, ըստ այնմ. «Պիտի տեսնենք զի՛նք իր իսկութեան մէջ»⁶⁵:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ պահուած գանձը ոչ մէկ բան է, այլ՝ բազմաթիւ ու զանազան, այդպէս ալ մեր Տէրը ոչ [թէ] միայն զօրութիւն է, այլ՝ Անոր մէջ ծածկուած են իմաստութեան եւ գիտութեան բոլոր գանձերը՝ Առաքեալին համաձայն⁶⁶:

Վեցերորդ՝ քանի որ երբ մէկը կը գտնէ գայն [գանձը], անոր սիրտը կը թմրի ու կը տագնապի՝ ըստ գանձի մեծութեան, այդպէս ալ մենք Յիսուսի Աստուածութեան մեծութիւնը կը տեսնենք, կը յիմարանանք՝ գիտութեամբ չկարենալով հասնիլ Անոր անշափութեան, որովհետեւ Անոր մարդեղութիւնը անհասանելի է:

Եօթներորդ՝ քանի որ գտնուածը գտնողէն մեծ է, ատոր համար կ'ուրախանայ, այդպէս ալ մեր Տէրը բոլոր արարածներէն աւելի մեծ է, ատոր համար կ'ուրախանանք երբ կը տեսնենք զի՛նք:

Ութերորդ՝ որովհետեւ իւրաքանչիւր ոք, որ կը գտնէ գայն, կը ջանայ որ միայն իրը ըլլայ ու ոչ թէ ուրիշինն ալ, եւ կը դողայ անոր վրայ, այդպէս ալ անոնք որոնք զՔրիստոս սիրեցին, կը ջանան միայն իրենց համար գանձել զի՛նք, քանի որ շատ պատուական է Ան:

Իններորդ՝ քանի որ ահ եւ երկիւղ կ'իյնայ գտնողին վրայ, թէ՛ թերեւս իրմէ զօրաւոր մէկը գայ ու յափշտակէ գայն իրմէ: Նմանապէս մենք, ահով ու դողով պէտք է ապրինք Քրիստոսի սիրոյն մէջ, որպէսզի անհոգ գտնուելով՝ սատանան ցորենին մէջ չարութեան որոմ չցանէ, ու զրկուինք Քրիստոսէ:

Տասներորդ՝ այդ պատճառով ծածուկ [պահուած] կը կոչուի եւ ոչ թէ յայտնի, այդպէս ալ, թէեւ շատ աշխատանքով կ'իմանանք Անոր Աստուա-

⁶⁴ Հմմտ. Մատթ. ԺԳ. 13:

⁶⁵ Ա. Յովհ. Գ. 2:

⁶⁶ Տէս 4ող. Բ. 3:

ծուծիւնը, ինչքան որ մենք կարելիութիւն ունինք, սակայն, Ան տակաւին ծածուկ կը մնայ մարմնաւորներէն, բայց Հոգին ամէն ինչ կը քննէ եւ գիտէ Աստուծոյ խորքերը, կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալը⁶⁷։

Հարցում. ինչո՞ւ համար սուրբերը կը տօնենք։

Պատասխան. բազմաթիւ պատճառներու համար։

Նախ՝ որովհետեւ Քրիստոսի նմանեցան իրենց շարչարանքներով եւ իրենց կուսութեամբ, արդարութեամբ ու սրբութեամբ, ատոր համար կը տօնենք։

Երկրորդ՝ սուրբերուն շարչարանքներու մասին կը խօսինք, կը պատմենք, որպէսզի փափաքինք անոնց վարքը եւ անոնց նման ըլլանք, քանի որ ինչ որ շտեասնք, արդարեւ եթէ չլսենք այդ մասին, ինչպէ՞ս կը կատարենք։

Երրորդ՝ սուրբերը նահատակուեցան. արդարեւ մենք արթնութեամբ, սաղմոսերգութեամբ եւ պաշտելով կցորդ կ'ըլլանք անոնց շարչարանքներուն ու անոնց փառքին մասնակից կ'ըլլանք, այդ պատճառով Առաքեալը կ'ըսէ. «Հաղորդակից եղէք սուրբերու կարիքին»⁶⁸։

Չորրորդ՝ որովհետեւ կարդալով անոնց սուրբ վարքը, կ'ամչնանք շարութիւն գործելէ եւ զղջալով կը դառնանք մեղքերէ։

Հինգերորդ՝ զԱստուած փառաւորելու համար, քանի որ կարդալով անոնց վարքը՝ կ'իմանանք, թէ Աստուծոյ նկատմամբ ունեցած ահին պատճառով այդպէս ըրին, ու ատոր համար փառք վերառաքենք՝ ըստ այնմ. «Տեսնեն ձեր բարի գործերը»⁶⁹։

Վեցերորդ՝ որպէսզի անոնցմով յանդիմանենք շարութիւն գործողները ու անոնց վարքը աշխարհի համար որպէս խրատ կարգենք, թերեւս դառնան պիղծ ճամբաներէն։

Եօթներորդ՝ յամօթ հերձուածողներուն, որոնք այս աշխարհի ուտելը, խմելն ու հեշտութիւնը կը քարոզեն, որոնց կ'ըսենք, թէ սուրբերը աստուածային Հոգիով լեցուած էին։ Արդ, եթէ աշխարհի հեշտութիւնը պէտք էր, ինչպէ՞ս անոնք չըրին։

Ութերորդ՝ առ ի յիշատակ անոնց անուններուն եւ անոնց նահատակութիւններուն, որովհետեւ Տէրը կ'ըսէ. «Ձեր անունները երկինքի մէջ

⁶⁷ Տէս Ա. Կորնթ. Բ. 10։

⁶⁸ Հոռմ. ԺԲ. 13։

⁶⁹ Մատթ. Ե. 16։

գրուած են»⁷⁰: Նմանապէս պէտք է եկեղեցին ալ անշնշելի ըլլայ, այնքան ատեն որ կայ:

Իններորդ՝ որպէսզի Տէրը մեղքերուն պատուհասները վերցնէ, որ մեր վրայ կու գայ՝ միջնորդ ունենալով ասոնք, ինչպէս Տէրը Հին Ուխտին մէջ կ'ըսէ. «Իմ ծառայ Դաւիթին համար, պիտի ներեմ ձեզի»⁷¹:

Տասներորդ՝ որպէսզի սուրբ հայրերուն երախտիքները ասով վճարենք, քանի որ իւրաքանչիւր որդի պէտք է իր հօր պարտքերը վճարէ եւ հայրը՝ ժառանգ ձգէ որդիներուն: Արդ, սուրբերը մեզի բազմաթիւ յիշատակներ ձգեցին. ոմանք՝ սուրբ վարքը, ոմանք՝ շարշարանքները եւ ուրիշներ՝ պահեցողութիւնը, կուսութիւնը, Աստուածաշունչին իմաստն ու մեկնութիւնը: Եւ անոնց խօսքերուն միջոցաւ աստուածապաշտներ եղանք, այս բոլոր երախտիքներուն համար ուրիշ բան չունինք փոխարինելու համար, բացի միայն անոնց տօնը կատարել:

Գրաբարէ արեւմտահայերէնի վերածեց
ՎԱՐԱՆԴ (ՅԱԿՈԲ) ՔՈՐԹՄՈՍԵԱՆ

⁷⁰ Ղուկ. Ժ. 20:

⁷¹ Հմմտ. ես. 1է. 35:

